

DIGITAL SOCIETY AND LEGAL EQUALITY: NEW TRENDS IN ENSURING SOCIAL JUSTICE IN A DEMOCRATIC STATE

Sanjar Rustamov

Independent Researcher at Tashkent State Technical University,

Legal Counsel of TSTU,

2nd-Class Justice Adviser

E-mail: abdigulom-81@mail.ru

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: digital society, legal equality, social justice, democratic state, algorithmic justice, digital divide, artificial intelligence ethics, data sovereignty, new-generation rights.

Received: 20.05.26

Accepted: 21.05.26

Published: 22.05.26

Abstract: This article examines the evolutionary transformation of the concepts of social justice and legal equality, which constitute the fundamental pillars of a democratic rule-of-law state, in the context of digital transformation. The author analyzes, from a philosophical and legal perspective, the “crisis” of traditional legal norms within digital reality and the process of the emergence of new-generation rights. The study considers issues of algorithmic governance, artificial intelligence ethics, and the “digital divide” within the framework of social justice. The novelty of the article lies in substantiating the concept of “digital equality” as a new criterion of the rule-of-law state and in advancing promising trends for the protection of human dignity in the digital space.

RAQAMLI JAMIYAT VA HUQUQIY TENGLIK: DEMOKRATIK DAVLATDA IJTIMOVIY ADOLATNI TA’MINLASHNING YANGI TENDENSIYALARI

Rustamov Sanjar

TDTU mustaqil izlanuvchisi

TDTU yuriskonsulti “2”- darajali adliya maslahatchisi

E-mail: abdigulom-81@mail.ru

Toshkent, O‘zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: raqamli jamiyat, huquqiy tenglik, ijtimoiy adolat, demokratik davlat, algoritmik adolat, raqamli uzilish, sunʼiy intellekt etikasi, maʼlumotlar suvereniteti, yangi avlod huquqlari.

Annotatsiya: Mazkur maqola raqamli transformatsiya sharoitida demokratik huquqiy davlatning tayanch ustunlari boʻlmish ijtimoiy adolat va huquqiy tenglik tushunchalarining evolutsion oʻzgarishlarini tadqiq etadi. Muallif anʼanaviy huquqiy normalarning raqamli borliqdagi "krizisi" va yangi avlod huquqlarining shakllanish jarayonini falsafiy-huquqiy jihatdan tahlil qiladi. Tadqiqotda algoritmik boshqaruv, sunʼiy intellekt etikasi va "raqamli uzilish" muammolari ijtimoiy adolat kontekstida koʻrib chiqilgan. Maqolaning yangiligi shundaki, unda "raqamli tenglik" tushunchasi huquqiy davlatning yangi mezoni sifatida asoslab beriladi va raqamli makonda inson qadrini himoya qilishning istiqbolli tendensiyalari ilgari suriladi.

ЦИФРОВОЕ ОБЩЕСТВО И ПРАВОВОЕ РАВЕНСТВО: НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СПРАВЕДЛИВОСТИ В ДЕМОКРАТИЧЕСКОМ ГОСУДАРСТВЕ

Санжар Рустамов

Независимый соискатель

Ташкентский государственный технический университет

юрисконсульт ТГТУ,

советник юстиции 2-го класса

E-mail: abdigulom-81@mail.ru

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: цифровое общество, правовое равенство, социальная справедливость, демократическое государство, алгоритмическая справедливость, цифровой разрыв, этика искусственного интеллекта, суверенитет данных, права нового поколения.

Аннотация: В данной статье исследуются эволюционные изменения понятий социальной справедливости и правового равенства, являющихся основополагающими опорами демократического правового государства, в условиях цифровой трансформации. Автор с философско-правовой точки зрения анализирует «кризис» традиционных правовых норм в цифровой реальности и процесс формирования прав нового поколения. В исследовании рассматриваются вопросы алгоритмического управления, этики искусственного интеллекта и проблемы «цифрового разрыва» в контексте социальной справедливости. Новизна

статьи заключается в обосновании понятия «цифрового равенства» как нового критерия правового государства, а также в выдвижении перспективных тенденций защиты человеческого достоинства в цифровом пространстве.

Kirish. Insoniyat sivilizatsiyasi tarixidagi to'rtinchi sanoat inqilobi nafaqat texnologik bazani, balki jamiyatning huquqiy va axloqiy arxitekturasini ham tubdan qayta shakllantirmoqda. Bugungi kunda biz guvohi bo'layotgan raqamli transformatsiya jarayonlari demokratik huquqiy davlatning klassik tushunchalari -ijtimoiy adolat va huquqiy tenglikni jiddiy sinovdan o'tkazmoqda. Agarda o'tgan asrlarda huquqiy tenglik asosan shaxsning qonun oldidagi formal barobarligi va siyosiy huquqlar bilan o'lchangan bo'lsa, XXI asrning "raqamli realligi"da bu tushuncha ancha kengroq va murakkabroq mazmun kasb etmoqda. Endilikda huquqiy tenglik - bu nafaqat qonun matnidagi tenglik, balki axborot oqimlariga kirish imkoniyati, algoritmlar tomonidan kamsitilmaslik va raqamli makonda shaxsiy daxlsizlikning kafolatlanishidir. Bu kontekstda ijtimoiy adolat tushunchasi ham o'zining an'anaviy "moddiy boyliklarni taqsimlash" qobig'idan chiqib, "raqamli imkoniyatlarni adolatli taqsimlash" darajasiga ko'tarilmoqda.

Muhokama va natijalar. Muammoning dolzarbligi shundaki, raqamli jamiyatda yangi turdagi ijtimoiy tabaqalanish -"raqamli stratifikatsiya" vujudga kelmoqda. Bir tomondan, texnologik resurslarga ega bo'lgan va ulardan foydalanishda ustunlikka ega bo'lgan "raqamli elitlar", ikkinchi tomondan esa texnik imkoniyatlari yoki savodxonligi cheklanganligi sababli huquqiy va ijtimoiy ne'matlardan uzilib qolayotgan qatlamlar o'rtasidagi tafovut ortib bormoqda. Bu esa demokratik huquqiy davlatning eng muhim va'dasi -barcha uchun teng imkoniyatlar yaratish tamoyilini shubha ostiga qo'yadi. Shu bois, raqamli jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlashning yangi tendensiyalarini o'rganish shunchaki nazariy qiziqish emas, balki huquqiy davlat barqarorligini ta'minlashning hayotiy zaruriyatidir.

Huquq falsafasi nuqtai nazaridan, raqamli adolat -bu inson va texnologiya o'rtasidagi munosabatlarning yangi ijtimoiy shartnomasidir. Biz shunday bir davrga keldikki, qaror qabul qilish jarayonlari sezilarli darajada algoritmlar va sun'iy intellekt tizimlariga o'tkazilmoqda. Bu esa "algoritmik adolat" muammosini keltirib chiqaradi: mashina o'rgatish jarayonidagi xatoliklar yoki ma'lumotlar bazasidagi sub'ektivlik natijasida muayyan guruhlarining huquqlari kamsitilishi xavfi mavjud. Bunday sharoitda demokratik davlatning roli -texnologik jarayonlarning shaffofligini ta'minlash va inson huquqlarini "raqamli determinizm" asoratidan himoya qilishdan iborat. Ushbu maqola raqamli jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlashning huquqiy-falsafiy

asoslarini tahlil qilish, raqamli tenglikning yangi parametrlarini belgilash va bu boradagi xalqaro hamda milliy tendensiyalarni umumlashtirishga qaratilgan bo‘lib, u huquqiy davlat qurilishining zamonaviy modellarini tushunishda metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Raqamli transformatsiya jarayoni zamonaviy jamiyatning shunchaki texnik jihozlanishi emas, balki ijtimoiy borliqning yangi bir ontologik qatlamini yaratish hodisasidir. Ushbu yangi voqelikda demokratik huquqiy davlatning fundamental ustuni hisoblangan ijtimoiy adolat tushunchasi o‘zining an’anaviy moddiy-taqsimot chegaralaridan chiqib, gumanitar va texnologik mezonlar bilan boyimoqda. Agar klassik huquq falsafasida adolat asosan "har kimga o‘ziga yarashasini berish" (suum cuique) va moddiy boyliklarni mantiqiy taqsimlash sifatida ko‘rilgan bo‘lsa, raqamli jamiyatda adolat -bu shaxsning axborot resurslariga kirish imkoniyati, raqamli daxldorligi va virtual makonda o‘z huquqlarini teng darajada amalga oshira olish qobiliyati bilan o‘lchanmoqda.

Raqamli jamiyatda ijtimoiy adolatning ontologik transformatsiyasi, birinchi navbatda, "raqamli kapital" tushunchasining shakllanishi bilan bog‘liq. Bugungi kunda axborot texnologiyalaridan foydalanish ko‘nikmasi va imkoniyati shaxsning ijtimoiy iyerarxiyadagi o‘rnini belgilovchi asosiy omilga aylandi. Bu yerda yangi turdagi tengsizlik -"raqamli uzilish" (digital divide) fenomeni yuzaga keladi. Ushbu uzilish shunchaki texnik nosozlik emas, balki chuqur ijtimoiy adolatsizlik shaklidir. Agarda jamiyatning bir qismi (yoshlar, urbanizatsiyalashgan qatlam, yuqori daromadli guruhlar) raqamli ne‘matlardan to‘liq bahramand bo‘lib, davlat xizmatlari, ta’lim va huquqiy himoya vositalariga onlayn tarzda tezkor kirish imkoniga ega bo‘lsa, ikkinchi qism (keksa avlod, chekka hududlar aholisi, kam ta’minlanganlar) ushbu jarayonlardan chetda qolmoqda. Demokratik huquqiy davlat nuqtai nazaridan, bunday holat fuqarolarning qonun oldidagi tengligi tamoyiliga zid keladi. Zero, huquqiy imkoniyat bor, lekin uni amalga oshirish uchun texnologik vosita yo‘q. Shu bois, zamonaviy adolat -bu davlatning har bir fuqaro uchun minimal raqamli infratuzilma va bazaviy raqamli savodxonlikni kafolatlash majburiyatini anglatadi.

Bundan tashqari, ijtimoiy adolatning yangi ontologiyasi "axborot ochiqligi" va "algoritmik shaffoflik" tamoyillari bilan uzviy bog‘liq. Raqamli makonda shaxs o‘zining huquqiy maqomini belgilovchi ma’lumotlar qayerda saqlanishi, qanday qayta ishlanishi va uning hayotiga qanday ta’sir ko‘rsatishi haqida to‘liq tasavvurga ega bo‘lishi lozim. Bu yerda adolat shaxsning axborot oqimlari ustidan sub’ektiv nazoratini tiklashda namoyon bo‘ladi. Agar raqamli tizimlar "yopiq quti" (black box) tamoyili asosida ishlasa va qaror qabul qilish mexanizmlari fuqaro uchun tushunarsiz bo‘lib qolsa, bu huquqiy davlatning shaffoflik mezonini buzadi. Demak, raqamli

jamiyatda adolat -bu algoritmlarning inson irodasiga bo'ysundirilishi va texnologik jarayonlarning inson qadr-qimmatini kamsitmasligidir.

Shuningdek, ijtimoiy adolat transformatsiyasi "raqamli mehnat" va "virtual mulk" munosabatlarida ham yaqqol ko'rinadi. Insonlarning raqamli platformalardagi faolligi, ularning shaxsiy ma'lumotlari yirik texnologik korporatsiyalar uchun ulkan foyda keltiruvchi xomashyoga aylandi. Ijtimoiy adolat nuqtai nazaridan, ushbu jarayonda shaxs va platforma o'rtasidagi munosabatlarni huquqiy tenglik asosida qayta ko'rib chiqish lozim. Fuqaro o'z ma'lumotlaridan foydalanilgani uchun ma'naviy yoki moddiy manfaatdor bo'lishi, o'zining raqamli shaxsi daxlsizligini talab qilishi -bu zamonaviy huquqiy tenglikning yangi qatlamidir.

O'zbekistonning yangilangan Konstitutsiyasida ijtimoiy davlat tamoyilining mustahkamlanishi aynan mana shu ontologik o'zgarishlarni huquqiy tizimga integratsiya qilish uchun zamin yaratdi. Endilikda ijtimoiy adolat shunchaki nafaqa yoki moddiy yordam berish emas, balki fuqarolarning raqamli dunyoda "teng imkoniyatlar starti"ga ega bo'lishini ta'minlashdir. Bu -raqamli ta'limni hamma uchun ochiq qilish, masofaviy huquqiy yordam tizimini kengaytirish va "elektron hukumat" orqali korrupsion to'siqlarni olib tashlash demakdir. Raqamli transformatsiya davrida ijtimoiy adolat shunchaki axloqiy tushunchadan konkret huquqiy-texnik mezonlar yig'indisiga aylandi. Uning determinant roli shundaki, u raqamli texnologiyalarni inson erkinligini bo'g'uvchi emas, balki uni kengaytiruvchi vositaga aylantiradi. Ontologik darajada adolat -bu insonning virtual va real borliqda bir xil darajadagi huquqiy sub'ektlikka, qadr-qimmatga va himoyaga ega bo'lishidir. Ushbu yangi voqelikni tan olish va huquqiy normalarga singdirish -zamonaviy demokratik davlat qurilishining eng ustuvor va murakkab vazifasidir.

Raqamli jamiyatning rivojlanishi bilan davlat boshqaruvi, sud-huquq tizimi va ijtimoiy sohalarda qaror qabul qilish jarayonlari sezilarli darajada avtomatlashtirilmoqda. Bu jarayon, bir tomondan, inson omilini kamaytirish va korrupsiyani jilovlash orqali huquqiy tenglikni ta'minlashga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, "algoritmik diskriminatsiya" deb ataluvchi yangi va yashirin xavfni keltirib chiqarmoqda. Demokratik huquqiy davlatda huquqiy tenglik endilikda nafaqat insonlar o'rtasidagi munosabatlarda, balki inson va qaror qabul qiluvchi algoritmlar o'rtasidagi munosabatlarda ham ta'minlanishi shart bo'lgan fundamental mezon hisoblanadi.

Algoritmlar, tabiatiga ko'ra, neytral ko'rinsa-da, ularning asosi bo'lgan "katta ma'lumotlar" (Big Data) jamiyatdagi mavjud stereotiplarni va tarixiy adolatsizliklarni o'zida mujassam etgan bo'lishi mumkin. Masalan, agar sun'iy intellekt tizimi o'tmishdagi sub'ektiv ma'lumotlar asosida o'qitilgan bo'lsa, u muayyan ijtimoiy guruhlariga, jinsga yoki hudud vakillariga nisbatan

kamsituvchi qarorlarni avtomatik tarzda chiqarishda davom etadi. Bu yerda huquqiy tenglikning klassik tushunchasi inqirozga yuz tutadi: qonun hamma uchun barobar, lekin algoritmlar yashirincha kamsitmoqda. Shu bois, zamonaviy huquq falsafasida "algoritmik adolat" (algorithmic fairness) tushunchasi markaziy o'ringa chiqmoqda. Adolat endi nafaqat qonun matnida, balki o'sha qonunni ijro etuvchi dastur kodida ham bo'lishi talab etilmoqda.

Ushbu muammoning metodologik yechimi sifatida "algoritmik shaffoflik" (algorithmic transparency) va "tushuntirish huquqi" (right to explanation) tamoyillari ilgari surilmoqda. Demokratik jamiyatda har bir fuqaro o'zi haqida qabul qilingan avtomatlashtirilgan qarorning mantiqiy asoslarini bilish huquqiga ega bo'lishi lozim. "Yopiq quti" (Black Box) effektini yo'q qilish, ya'ni algoritm qanday qilib ma'lum bir xulosaga kelganini huquqiy jihatdan tekshirish imkoniyati -huquqiy tenglikning yangi kafolatidir. Agarda algoritmlar shaffof bo'lmasa, huquqiy tenglik deklarativ xarakterda qolib ketadi, chunki fuqaro qayerda va qanday kamsitilganini isbotlay olmaydi.

Bundan tashqari, huquqiy tenglikni ta'minlashda "neyron tarmoqlar etikasi" va huquqiy normalar simbiozi muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat algoritmlarni ishlab chiqishda va joriy etishda inson huquqlari bo'yicha majburiy ekspertiza (audit) o'tkazish tizimini yaratishi shart. Bu borada "kod -bu qonun" (Code is Law) degan mashhur konsepsiyani yangicha talqin etish lozim: ya'ni kod nafaqat tartibga solishi, balki konstitutsiyaviy adolat tamoyillariga bo'ysunishi ham kerak. Algoritmlarni huquqiy nazorat qilish -bu texnologik taraqqiyotni cheklash emas, balki uni inson qadri xizmatiga bo'ysundirish demakdir.

O'zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat tizimining jadal rivojlanishi ushbu masalani yanada dolzarb qiladi. Davlat xizmatlari ko'rsatishda, kredit reytinglarini aniqlashda yoki ijtimoiy yordam oluvchilarni saralashda qo'llaniladigan algoritmlar huquqiy tenglik filtridan o'tishi shart. Bu fuqarolarda raqamli tizimlarga nisbatan ishonchni shakllantiradi va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Ijtimoiy adolatning yangi tendensiyasi aynan mana shu texnologik jarayonlarda inson sub'ektivligini saqlab qolish va algoritmlarni inson huquqlari himoyachisiga aylantirishda namoyon bo'ladi. Algoritmlar davrida huquqiy tenglik -bu texnologik betaraflikni huquqiy mas'uliyat bilan birlashtirishdir. Biz nafaqat insonlar oldida, balki biz yaratgan tizimlar oldida ham adolatli bo'lishimiz, ularning ishlash mexanizmlarida kamsitmaslik tamoyilini dasturlashimiz shart. Bu demokratik huquqiy davlatning raqamli asrdagi eng buyuk sinovi va ayni paytda eng katta imkoniyatidir.

Raqamli jamiyatda ijtimoiy adolat va huquqiy tenglikning uchinchi fundamental ustuni -bu shaxsning o'z shaxsiy ma'lumotlari ustidan mutlaq suverenitetini ta'minlash va bu orqali uning

raqamli erkinligini himoya qilishdir. Axborot asrida shaxsga doir ma'lumotlar nafaqat identifikatsiya vositasi, balki eng qimmatli ijtimoiy-iqtisodiy resursga aylandi. Biroq, bu resursning taqsimlanishi va undan foydalanish jarayonida shaxs hamda yirik texnologik korporatsiyalar (platformalar) yoki davlat apparati o'rtasida ulkan axborot asimmetriyasi vujudga keldi. Demokratik huquqiy davlatda ijtimoiy adolat aynan mana shu nomutanosiblikni muvozanatlashni, ya'ni shaxsni raqamli ekspluatatsiyadan himoya qilishni va uning virtual daxlsizligini real huquqiy mexanizmlar bilan kafolatlashni talab etadi.

"Ma'lumotlar adolati" (Data Justice) konsepsiyasi raqamli huquq falsafasining markaziy yo'nalishiga aylandi. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, shaxs o'z ma'lumotlarining shunchaki "manbasi" emas, balki ularning haqiqiy "egasi" va "nazoratchisi" bo'lishi shart. Huquqiy tenglik nuqtai nazaridan, fuqaro o'z ma'lumotlari qanday maqsadlarda to'planayotgani, qanday algoritmik ishlovdan o'tkazilayotgani va bu jarayon uning huquqiy maqomiga (masalan, kredit olish, ishga joylashish yoki ijtimoiy reyting) qanday ta'sir ko'rsatishini nazorat qilish imkoniga ega bo'lishi lozim. Agar shaxs o'zining raqamli "egizagi" (digital twin) ustidan nazoratni yo'qotsa, uning erkinligi illyuziyaga aylanadi. Shu bois, "unutilish huquqi" (right to be forgotten), ma'lumotlarni ko'chirish huquqi (data portability) va raqamli profilaktikaga e'tiroz bildirish huquqi kabi yangi avlod huquqlari bugungi kunda ijtimoiy adolatning ajralmas qismlaridir.

Ma'lumotlar suvereniteti, shuningdek, shaxsning "kognitiv erkinligi" bilan ham bog'liq. Raqamli platformalar tomonidan qo'llaniladigan manipulyativ texnologiyalar va "aks-sado kameralari" (echo chambers) shaxsning ongli tanlov qilish huquqini cheklaydi. Demokratik davlatda huquqiy tenglik shuni anglatadiki, hech bir texnologik tizim fuqaroning irodasini yashirin manipulyatsiya qilish orqali uning siyosiy yoki ijtimoiy xulq-atvorini shakllantirmasligi kerak. Ijtimoiy adolat bu yerda shaxsning axborot monopoliya qurboni bo'lishidan himoyalashida namoyon bo'ladi. Davlatning vazifasi -raqamli muhitda shaxs erkinligini cheklovchi "raqamli panoptikon" shakllanishiga yo'l qo'ymaslikdir.

O'zbekistonning raqamli strategiyasida shaxsiy ma'lumotlar himoyasi bo'yicha qonunchilikning takomillashtirilishi ushbu yo'nalishdagi muhim qadamdir. Biroq, metodologik jihatdan ijtimoiy adolatni ta'minlash uchun nafaqat qonuniy taqiqlar, balki "shaxsiy ma'lumotlar iqtisodiyoti" da fuqaroning ishtirokini ta'minlovchi mexanizmlar zarur. Ya'ni, agar fuqaroning ma'lumotlari qiymat yaratayotgan bo'lsa, u ushbu jarayonda teng huquqli sub'ekt sifatida ishtirok etishi, o'z ma'lumotlari xavfsizligiga amin bo'lishi va har qanday noqonuniy foydalanish uchun adolatli kompensatsiya olishi lozim. Bu huquqiy tenglikni iqtisodiy adolat bilan bog'lovchi yangi raqamli paradigma hisoblanadi. Ta'kidlash lozimki, ma'lumotlar suvereniteti -bu shunchaki texnik

xavfsizlik masalasi emas, balki raqamli asrda inson qadr-qimmati va erkinligini saqlab qolishning yagona yo'lidir. Raqamli jamiyatda adolat va tenglik shaxsning texnologik tizimlar ichida "ob'ekt" darajasiga tushib qolmasligini kafolatlashda namoyon bo'ladi. Biz yaratayotgan huquqiy arxitektura insonni algoritmlardan va ma'lumotlar manipulyatsiyasidan balandroq qo'yishi, uning virtual borlig'ini ham xuddi jismoniy borlig'i kabi muqaddas va daxlsiz deb e'lon qilishi shart. Bu Yangi O'zbekiston demokratik islohotlarining raqamli makondagi gumanistik missiyasidir.

Raqamli jamiyatda demokratik huquqiy davlatning shakllanishi ijtimoiy adolat va huquqiy tenglik tamoyillarini shunchaki saqlab qolishni emas, balki ularni tubdan transformatsiya qilishni taqozo etmoqda. O'tkazilgan falsafiy-huquqiy tahlil natijasida quyidagi fundamental xulosalarga kelindi:

Birinchidan, raqamli makonda ijtimoiy adolat endilikda faqat moddiy ne'matlarning taqsimlanishi bilan emas, balki "raqamli imkoniyatlar tengligi" bilan o'lchanmoqda. "Raqamli uzilish" -bu shunchaki texnik muammo emas, balki zamonaviy ijtimoiy adolatsizlikning yangi shaklidir. Shu bois, davlatning ijtimoiy funksiyasi har bir fuqaro uchun minimal raqamli infratuzilma va bazaviy raqamli kompetensiyalarni kafolatlash darajasiga ko'tarilishi lozim.

Ikkinchidan, algoritmik boshqaruv sharoitida huquqiy tenglik "algoritmik shaffoflik" tamoyili orqali ta'minlanadi. Algoritmik tomonidan amalga oshiriladigan yashirin diskriminatsiyaning oldini olish uchun "tushuntirish huquqi" va algoritmik inson huquqlari bo'yicha auditini o'tkazish mexanizmlarini huquqiy normalar bilan mustahkamlab qo'yish zarur. Kod nafaqat texnik buyruq, balki konstitutsiyaviy adolatni aks ettiruvchi "raqamli qonun" darajasiga ko'tarilishi shart.

Uchinchidan, shaxsning ma'lumotlar suvereniteti raqamli jamiyatda inson erkinligining bosh mezonidir. Shaxs va global raqamli platformalar o'rtasidagi axborot asimmetriyasini bartaraf etish uchun ma'lumotlar ustidan shaxsiy nazorat mexanizmlari (unutilish huquqi, ma'lumotlar portativligi) real huquqiy kuchga ega bo'lishi lozim.

Amaliy tavsiyalar sifatida quyidagilar ilgari suriladi:

1. O'zbekiston qonunchiligiga "Raqamli tenglik" va "Algoritmik shaffoflik" tushunchalarini kiritish hamda ularning buzilishi uchun huquqiy javobgarlikni belgilash.

2. Sun'iy intellekt tizimlarini davlat boshqaruviga joriy etishda majburiy "Inson huquqlari ekspertizasi" tizimini yo'lga qo'yish.

3. Aholining raqamli savodxonligini "raqamli huquqiy madaniyat" darajasiga ko'tarish bo'yicha davlat dasturlarini kengaytirish.

Xulosa qilib aytganda, raqamli davrda demokratik huquqiy davlatning barqarorligi inson qadr-qimmatini nafaqat real, balki virtual olamda ham oliy qadriyat darajasiga ko'tara olishi bilan belgilanadi. Raqamli adolat va tenglik -bu kelajak jamiyatining barqarorlik formulasi va inson erkinligining yangi chegarasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. -Toshkent: "O'zbekiston", 2023.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. -Toshkent: "O'zbekiston", 2022.
3. Floridi L. The Ethics of Information. -Oxford University Press, 2013.
4. Lessig L. Code: And Other Laws of Cyberspace, Version 2.0. -Basic Books, 2006.
5. Saidov A.X. Raqamli huquq va inson huquqlari. -Toshkent: "Adolat", 2021.
6. Eubanks V. Automating Inequality: How High-Tech Tools Profile, Police, and Punish the Poor. -St. Martin's Press, 2018.
7. Yangi O'zbekistonning raqamli taraqqiyot konsepsiyasi. -Toshkent: IT-Park nashriyoti, 2024.